

Gårds kraft AS
Tuengen allé 27 C
0374 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/1723-

Dato
28. august 2025

Vedtak i klagesak - konsesjonsplikt for Gravefossen kraftverk, Drangedal kommune i Telemark

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) vurderte 14. februar 2025 at den planlagte byggingen av Gravefossen kraftverk i Drangedal kommune i Telemark til å være konsesjonspliktig etter vannressursloven § 8.

NVEs vedtak om konsesjonspliktavurdering er påklaget av Stor Fallhøyde AS (nå Gårds kraft AS). NVE har vurdert klagen uten å finne grunn til å endre vedtaket, og har oversendt saken til departementet for endelig avgjørelse.

Ved en inkurie ble NVEs vedtak i saken sendt den 14. februar 2025 uten formell godkjenning i henhold til NVEs interne rutiner. Etter den formelle godkjenningen av vedtaket, sendte NVE vedtaket på nytt den 6. mars 2025. Innholdet i vedtaket var uforandret.

Bakgrunn

Stor Fallhøyde AS (nå Gårds kraft AS) sendte forespørsel om vurdering av konsesjonsplikt for Gravefossen kraftverk i Gravelva 28. juni 2023. Vannet vil tas bort fra elva på en 450 m lang elvestrekning. Inntaket er planlagt etablert på kote 139 (hovedalternativ), eller 138,5 (alternativ 2). For hovedalternativet er inntaket planlagt slik at overløpet på terskel får samme høyde som normalvannstand i kulpen ovenfor. Her planlegges det å etablere inntakskummen noe lengre oppstrøms, der kum og rør kan plasseres og senkes ned i terrenget uten store inngrep. I alternativ 2 planlegges inntaksterskelen noe nedstrøms, slik at vannivået i kulpen ovenfor vil fortsette å variere etter at kraftverket er bygget. Dette krever at det bygges en noe større terskel på ca. 1 m høyde og ca. 10-15 m bredde. I dette inntaksmagasinet skal inntakskummen sprenges ned og vannet føres ut mot nord.

Fra inntaket skal røret med en diameter på 1 meter graves ned fram til planlagt kraftstasjon på kote 97. Området for rørgaten er skogsterreng som veksler mellom løsmasser og fjellgrunn. Vannveien er foreløpig anslått å bli om lag 600 m lang. Kraftverket er planlagt med maksimal slukevene på 2400 l/s, som utgjør 244 % av middelvannføringen. Det er planlagt å slippe minstevassføring på 33 l/s, som tilsvarer alminnelig lavvannføring. Installert effekt blir 0,95 kW, og vil ifølge meldingen gi en årlig produksjon på 2,05 GWh.

NVE sendte 30. oktober 2023 meldingen om konsesjonsplikt på høring til Drangedal kommune, Telemark fylkeskommune og Statsforvalteren i Vestfold og Telemark.

NVE fattet 6. mars 2025 vedtak etter vannressursloven § 18 om at Gravefossen kraftverk er konsesjonspliktig etter vannressursloven § 8. NVE viste til at elva allerede er fraført vann med overføring av deler av nedbørfeltet til Suvdøla kraftverk. Det er også gitt konsesjon til et annet kraftverk i vassdraget, med betydelig høyere krav til minstevannføring om sommeren. Det er derfor nødvendig å vurdere tiltakene i sammenheng. NVE vurderer at det er potensial for å finne truede arter som er avhengige av fuktpåvirkning fra Gravefossen, og mener at dette bør undersøkes nærmere. Tiltaket kan også påvirke opplevelsen av elva sin plass i landskapet, turgåere sin opplevelse av elva, og mulig bruk av kulper i elva som badeplass.

Gårdskraft AS (tidligere Stor Fallhøyde AS) klaget på NVEs vedtak i brev datert 19. februar 2025. NVE fant ikke grunn til å omgjøre sitt vedtak, og 6. mars 2025 ble klagen sendt til departementet for endelig avgjørelse i tråd med forvaltningsloven § 33.

Klagen

Klagen er tilgjengelig i sin helhet i saksdokumentene. Departementet gjengir hovedanførselene i klagen.

Gårdskraft AS ønsker at NVEs vedtak om at det planlagte kraftverket er konsesjonspliktig omgjøres. Selskapet anfører at en konsesjonsprosess ikke vil tilføre vesentlig ny kunnskap av betydning for vurdering av tiltakets konsekvenser, og at en slik prosess derfor fremstår som unødvendig ressurskrevende.

Når det gjelder friluftsjakter, opplyses det at badeplassen ved Gravhølen og Storhølen, omtalt av både kommunen og fylkeskommunen, ligger om lag 500 meter vest for planlagt inntak og ikke vil bli berørt. Det nærliggende friluftsområdet Rønnumnibben og Vrålstadheia, klassifisert som svært viktig, tangerer inntaksområdet uten konsekvenser for bruken. Adkomststien krysser elva omtrent én kilometer vest for inntaket og berøres ikke. NVE har vist til kulper i fallstrekningen som kan benyttes til bading, men klager anfører at slike kulper normalt består selv ved vesentlig redusert vannføring.

Klager anfører at Gravefossen fremstår som et ordinært fossestryk ved normal vannføring, og først får et mer imponerende preg under flom og viser til at fossen ligger bortgjemt, er lite kjent og omtales verken i turistmateriale eller annen offentlig informasjon. Manglende tilrettelegging, stier og utsiktspunkter indikerer at området ikke er et mye brukt turmål.

For naturmangfold er tiltakshaver delvis enig i at kunnskapsgrunnlaget bør økes før det fattes vedtak, særlig for karplanter og moser, og foreslår kartlegging og konsekvensvurdering av terrestrisk miljø på fallstrekningen etter Miljødirektoratets metodikk. Det foreslås minstevannføring harmonisert med Gravelva kraftverk oppstrøms: 100 l/s i perioden mai til september og 20 l/s resten av året. Gravefossen vurderes som et absolutt vandringshinder for anadrom fisk, og Møledammen oppstrøms hindrer oppvandring av størørret; nedvandring ved høy vannføring antas uendret av omsøkt inntaksterskel. Selskapet kan forplikte seg også til å utforme inntaksrist slik at fisk og ål ikke trekkes inn i anlegget, eventuelt med ålerenne, med tekniske løsninger som konkretiseres i detaljplan og som kan behandles av kommunen etter plan- og bygningsloven.

Departementets vurdering

Departementet skal vurdere de synspunktene klageren kommer med, og kan prøve alle sider av saken, jf. forvaltningsloven § 34 annet ledd.

Utgangspunktet for konsesjonspliktavurderingen følger av vannressursloven § 8 første ledd:

«Ingen må iverksette vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen, uten at det skjer i medhold av reglene i § 12 eller § 15, eller med konsesjon fra vassdragsmyndigheten.»

Spørsmålet i denne saken er om det omsøkte tiltaket *«kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget»*. Fordelsvurderinger inngår ikke i konsesjonspliktavurderingen. Avgjørelsen om konsesjonsplikt må treffes etter en samlet vurdering av skadevirkningenes størrelse og sannsynligheten for at de inntreffer. Ikke enhver påvirkning av allmenne interesser vil utløse konsesjonsplikt, jf. formuleringen om at mulige skader eller ulemper må være «nevneverdige», jf. Ot.prp. nr. 39 (1998-1999) s. 327. I uttrykket «nevneverdig» ligger at ikke enhver fare for skade eller ulempe utløser konsesjonsplikt, men ordbruken indikerer at det ikke skal veldig mye til, jf. HR-2020-955-A avsnitt 34.

Landskap og friluftsliv

Selv om deler av nedbørfeltet er overført til Suvdøla kraftverk, fremstår elvestrekningen som urørt. Ved planlagt inntak ligger en kulp med glattskurte berg, og videre nedstrøms veksler elva mellom brede partier, trange løp, terskler og kulper. Gravefossen danner et markert fossefall ved den planlagte kraftstasjonen. Etter departementets syn har Gravefossen en klar landskapsverdi. Selv om området er lite tilrettelagt for turisme, bidrar fossen til opplevelsesverdien for brukere av nærområdet som for eksempel turgåere til det nærliggende viktige friluftsområdet eller til badende ved badeplassene oppstrøms. En betydelig reduksjon i vannføring vil kunne endre fossens karakter og svekke dens landskapsmessige verdi.

Kommunen har vurdert nærliggende friluftsområder, blant annet «Rønnonnibben og Vrålstadheia» og grønnkorridoren til «Rønnomdalsvatnet», som svært viktige. Områdene brukes hovedsakelig av lokalbefolkningen, og Gravelva benyttes til bading oppstrøms inntaket. Det kan heller ikke utelukkes at kulpene i den berørte strekningen kan ha en verdi som badeplass. Departementet vil påpeke at selv om de mest brukte badeplassene oppstrøms i seg selv ikke vil bli direkte berørt av tiltaket, kan opplevelsesverdien av landskapet bli noe svekket for brukere av disse badeplassene.

Naturmangfold

Energidepartementet viser til at naturmangfoldloven legger klare føringer for forvaltning av naturmangfold ved inngrep i vassdrag. Etter § 8 i nevnte lov skal beslutninger bygge på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om arters bestandssituasjon, naturtyper, økosystemer og de samlede belastningene økosystemet utsettes for. Dersom kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt, skal føre-var-prinsippet i § 9 tillegges vekt. Videre følger det av §§ 4 og 5 at forvaltningen skal legge til rette for at naturtyper, arter og økosystemer opprettholder levedyktige bestander og at økosystemenes funksjoner ivaretas.

Det er ikke utarbeidet egen naturmangfoldrapport, og selv om det ikke er registrert forekomster av truede arter i Artskart eller Naturbase, viser modellerte datasett fra Miljødirektoratet at strekningen kan ha potensial for truede arter innen karplanter og moser. Fravær av dokumentasjon om naturverdier i databaser betyr ikke at verdiene ikke finnes siden området ikke er tilstrekkelig kartlagt. Særlig de bratte og fuktpåvirkede partiene rundt fossen fremstår som mulige leveområder for arter som er avhengige av stabil fuktighet.

Klager erkjenner at det kan være hensiktsmessig med ytterligere kartlegging og har foreslått at det gjennomføres en registrering av terrestrisk miljø etter Miljødirektoratets metodikk. Departementet anser dette som et positivt bidrag, men understreker at slike undersøkelser bør inngå i en helhetlig konsesjonsprosess hvor også samlet belastning i vassdraget vurderes, jf. § 10 i naturmangfoldloven. Gravefossen kraftverk må vurderes i sammenheng med både Graveleva og Lindalselva kraftverk, som ligger oppstrøms. Etter naturmangfoldloven § 10 skal påvirkningen på økosystemet vurderes ut fra samlet belastning, og flere inngrep i samme vassdrag kan gi kumulative effekter på vannføring, hydrologi og arter knyttet til fuktige naturtyper. Selv om hvert tiltak isolert sett kan synes begrenset, kan summen av utbyggingene gi en betydelig samlet påvirkning. Departementet mener derfor at det er nødvendig med en konsesjonsprosess som vurderer alle tiltakene helhetlig, for å sikre at forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5 ivaretas.

Departementet støtter NVEs vurdering og kan ikke utelukke at tiltaket vil skade eller være til ulempe for allmenne interesser knyttet til biologisk mangfold.

Fisk

Klager trekker frem at både Gravefossen og Mølledammen er absolutte vandringshindere for anadrom fisk. NVE har også i sitt vedtak lagt til grunn at Gravefossen er et absolutt

vandringshinder for anadrom fisk og har ikke tillagt dette vekt i sin beslutning. Departementet støtter denne vurderingen, og tillegger det heller ikke vekt i vår vurdering.

Vedtak

Klagen tas ikke til følge. NVEs vedtak av 6. mars 2025 om at byggingen av Gravefossen kraftverk er konsesjonspliktig etter vannressursloven § 8 opprettholdes.

Departementet presiserer at man i dette vedtaket kun har tatt stilling til om Gravefossen kraftverk vil være konsesjonspliktig. Departementet har ikke tatt stilling til utfallet av en eventuell konsesjonssøknad.

Dette vedtaket kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd første punktum.

Med hilsen

Anja Skiple Ibrekk (e.f.)
avdelingsdirektør

Håkon Heløe
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi

Drangedal kommune
Norges vassdrags- og energidirektorat
Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
Telemark fylkeskommune